

הרימון

מתוך: תקליטור מוליטימדיה 'כל שנה מחדש'

הרימון במסורת היהודית

"כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה, ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח' 8). הרימון הוא אחד משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל והוא מוזכר פעמים רבות בתנ"ך כאחד משבעת המינים. נוהגים לברך עליו בראש השנה, ובסוכות נהגו להביאו לבית המקדש כמנחה. כיום, נהוג לקשט בו את הסוכה. במורשת היהודית יש לרימון מקום של כבוד כסמל הוא שימש גם כמוטיב באומנות היהודית: כותרות עמודי בית המקדש היו מעוטרים במאתיים רימוני זהב, ועמודי הכניסה, המכונים "יכין ובועז", עוטרו ברימוני נחושת. שולי המעיל של הכהן הגדול היו מעוטרים ברימונים ובפעמונים שצבעם תכלת וארגמן. בנוסף, שימשה צורת הרימון כעיטור בבתי-כנסת ובפסיפסים, כעטרה לספרי תורה וכהטבעה על מטבעות עתיקים. במגילת שיר השירים, במדרשים ובפולקלור יש דימויים רבים לרימון: "מלא כרימון", "ירבו זכויותינו כרימון", "כפלח הרימון רקתך" ועוד.

מקורות הרימון

הרימון קיים בארץ ישראל כבר למעלה מחמשת אלפים שנה, ושרידיו נמצאו אף בחפירות גזר. אין ממצאים חד-משמעיים לגבי מוצאו: יש הסוברים שמוצאו בפרס או באפגניסטן, ושממש הוא הופץ לארצות המזרח התיכון. הפעם הראשונה שהרימון מוזכר בתנ"ך היא בפרשת המרגלים, בספר במדבר י"ג, כ"ג, כאשר הוא נכלל בין הפירות שהביאו המרגלים מהארץ. לאחר קום המדינה ניטעו אלפי דונמים של רימונים, שרבים מהם נעקרו כשנוצרו עודפים בשוק.

על העץ ועל הפרי

הרימון גדל על עץ או על שיח תרבות דוקרני בעל מספר גזעים, ממשפחת הרימוניים. גובה השיח: שלושה עד שישה מטרים ואורך חייו עשרים וחמש עד שלושים שנה. פרחיו הכתומים הם דו-מיניים (זכריים ונקביים) ומופרים באמצעות האבקה עצמית, או בעזרת חרקים. ישנם שני סוגי פרחים: הפרח ממנו חונט הפרי הוא דמוי כד, עם עלי גבוה, בעל חמישה עד שמונה עלי כותרת ואבקנים מרובים. הפרח השני הוא דמוי פעמון, עם עלי נמוך, הנושר ללא חניטה. לבלוב העלים חל בחודש מרץ. הפריחה מתחילה כחודש לאחר הבלוב והיא נמשכת חמישה עד שישה שבועות. בספטמבר מגיע הפרי לבשלות מלאה.

הפרי, שצבעו אדום לוחט, גדל על הענפים בזוגות או באשכולות, מלא בגרגירים ורודים או אדומים הנמצאים במגורות - מחיצות המופרדות בקרום לבן הקרוי: ציפה. כל גרגיר מורכב ממיץ ומגלעין (זרע) העטופים בציפה לבנה, ורודה או אדומה - תלוי בזן ובהבשלה.

הפרי הטרי של הרימון משמש בעיקר למאכל, אך גם כבסיס להכנת מיץ, תרכיז ויין משובח וכן לקישוט. השורשים, קליפת העץ והזרעים משמשים להפקת תרופות למחלות מעיים. הקליפה המבושלת של הפרי שימשה במשך דורות רבים להכנת דיו שחורה. בעבר הופקו מהקליפה חומרים שנועדו לשימושים רפואיים וגם כחומר צבע כדי לצבוע עורות.

ועוד על... הרימון נתן ריחו

נהוג לשיר: "עץ הרימון נתן ריחו מים המלח עד יריחו", אך "ריחו" נכון רק כחרוז ל"יריחו" - שכן מבחינה בוטנית... לרימון אין ריח.

[באדיבות השרות הבולאי](#)

הכרת הרימון מקרוב

נכיר את מרכיביו השונים של הרימון: צבע, צורה, קליפה, מגורות- חדרים וכו'.
נטעם את גרגירי הרימון ונברך: "יהי רצון... שירבו זכויותינו כרימון" - שיהיו לנו הרבה מעשים טובים כמספר הגרגירים שברימון.

אמץ עץ רימון

כדאי "לאמץ" עץ רימון בקרבת הגן ולערוך במהלך השנה תצפיות למעקב אחר השינויים החלים בו: שלכת, לבלוב העלים, הפריחה, חניטת הפרי, הפרי הבשל. בכל שלב אפשר לתת לילדים לצייר את מראה העץ. בנוסף, אפשר לצלם את העץ בשלביו השונים ולהכין אלבום מעקב.

יין רימונים

הכנת יין לראש השנה:

נצא לקטוף רימונים ונביא אותם לגן.
נפתח את הפרי ונתבונן כיצד הוא נראה מבפנים.
ניתן לילדים להפריד את הגרגירים מהקליפה ומהציפה.
לתוך צנצנת זכוכית נשפוך שכבה ראשונה של גרגירי רימון ומעליה נפזר שכבה של סוכר ושוב - שכבה של גרגירי רימון ועליה סוכר וחוזר חלילה. חשוב לסיים בשכבה של סוכר כדי למנוע היווצרות עובש. נכסה את הצנצנת בבד "נושם" (גזה, חיתול וכד').
בשלב הזה, כדאי לערוך ניסוי שימחיש לילדים את פעולת התסיסה הגורמת להיווצרות היין: ניקח בקבוק יין ריק ונמלא אותו בשכבות של גרגירי רימון וסוכר. על פיית הבקבוק נלביש בלון לא מנופח ונניח על יד הצנצנת.
נניח על מדף בגן ונעקוב אחר השינויים.
כעבור יום נוכל לראות כיצד הבלון מתנפח באמצעות הגזים הנוצרים בתהליך התסיסה.

מיץ רימונים

מתכון:

לכל שתי כוסות גרעיני רימון נוסיף כוס סוכר. את הכמות הרצויה נכניס לתוך צנצנת זכוכית. כעבור 5 ימים נסנן ובבחש היטב.

סרטון - רימון, מתוך ערוץ הופ!

<http://www.hop.co.il/ItemDetails.aspx?id=1424>

הרימון בראי האומנות הישראלית

תודות ל:

איריס קריסטל עץ הדר, מדריכה ארצית לאמנויות בגיל הרך
נורית ליסמן, מפקחת גני-ילדים בחולון, מדריכה לאמנות ומנהלת מדור לגיל הרך במרכז פסג"ה בחולון
שרה בנית, מדריכה מחוזית לאמנות במחוז ירושלים

הרימון הוא אחד משבעת המינים, ומסמל עבורנו ובתרבויות רבות שפע ופריון, יופי וחוכמה. בשל יפי הפרי וערכיו הסמליים, נפוץ השימוש בצורתו בעיטור מבנים, על גבי מטבעות, בלבוש ועוד, ומקומות רבים קרויים על שמו. עם התעוררות התנועה הציונית בתחילת המאה העשרים זכה הרימון להתחדשות, עם שאר המינים, והוחזרה לו המשמעות הקדומה שנשכחה במשך שנות הגלות, שבהן שכן העם היהודי רחוק מארצו. הרימון שב ומופיע באורנמנטיקה של מורי בית-הספר 'בצלאל' ותלמידיו, ובאופן מקורי ומורכב בציוריהם של כמה אמנים ישראלים בשנות ה-20 ובשנות ה-30 של המאה העשרים. ביצירות אחדות משנות השמונים והתשעים ועד היום של אמנים כמו הדסה בארי, טליה טוקטלי, דים יוז ועוד רבים אחרים, קיבל הרימון משמעות סמלית חדשה. לפניכם ארבע יצירות אמנות נבחרות באמצעי ביטוי מגוונים, שעוסקות במוטיב הרימון (במצגת).

שלבים בפיתוח התוכן

פעילות מטרימה - התבוננות בטבע
נצא לסיור מקדים להתבונן בעץ הרימון בחצר הגן או בסביבה הקרובה (בהיעדר עץ נזמן לילדים ענף נושא פרי). נחלוק עם הילדים את רשמי התבוננותם בעץ, תוך הכוונתם בעזרת שאלות לחידוד ההתבוננות ולהרחבת הידע.
כל הילדים יצאו אל מקום ההתבוננות עם 'ערכת אמנות אישית' (דפים, מגוון סוגי צבעים, משטח קשיח כמצע למגוון מצעים). נציע לילדים לצייר את עץ הרימון מתוך החוויה האישית שלהם.

פעילות המשך – שיחה על ציורי הילדים

נפרוש את ציורי הילדים להתבוננות.
נשוחח עם הילדים על הציורים, תוך שימוש במונחים משפת האמנות.

מפגש עם יצירות אמנות

א. נחשוף את הילדים למבחר יצירות אמנות העוסקות במוטיב הרימון. אפשר להציג את היצירות במעין גלריה.

הילדים יתבוננו ביצירות באופן חופשי, ואחר כך יתבקשו לציין את היצירה המועדפת עליהם או המעניינת בעיניהם. אפשר להציע להם סמליל שבעזרתו יציינו את העדפתם, והם יוכלו להניח אותו ליד התמונה, כמו למשל מגזרת לב או סימן קריאה.

כל ילד יוזמן לנמק את בחירתו, והגנת תחזק את השימוש במונחים משפת האמנות.
ב. נבחר יחד עם הילדים יצירה אחת להתייחסות מעמיקה יותר.

ניהול השיח מול היצירה הנבחרת

הבעת רשמים באופן חופשי.

רב-שיח שבבסיסו חיזוק השימוש במונחים משפת האמנות.

אפשר לשלב באינטראקציה עם היצירה גם תנועה, מוזיקה או דרמה.
נזמין את הילדים לפעילות יוצרת ומגוונת בחומרים בהשראת היצירות.

בשלב ההעמקה רצוי לחשוף את הילדים ליצירה נוספת, ואחר כך לערוך השוואה בין שתי היצירות.

ארבע היצירות שנבחרו מציגות את דרך הביטוי של האמנים באמצעי הבעה שונים. כל אמצעי ביטוי מזמן לנו מפגש עם פעילות יוצרת במגוון חומרים, טכניקות וסגנונות.

[באדיבות השרות הבולאי](#)